

Jurišić, a kapitány

Kőszeg 1532-es ostroma

Kőszeg vára Jurisics Miklós (Nikola Jurišić) vezetésével 1532. augusztus 5-28. között állta a hatalmas túlerőben lévő, közel százezres nagyságú oszmán ostromsereg rohamait. Mindössze 46 várkatona, 700 kőszegi férfi (a családtagjaikkal), és a környező falvak népe vette fel a harcot, a várfalak közt keresve menedéket. Jurisics, a várkapitány mindvégig Habsburg Ferdinánd szolgálatában állt. A főherceg erős katonaságot tartott a horvátországi Határőrvidéken (Vojna krajina). A horvát származású főurak és nemesek egy része viszont – főként a szlavóniai földesurak – a magyar nemességhez hasonlóan Szapolyai János szolgálatába szegődött, illetve hol az egyiket, hol a másikat tekintették gazdájuknak, királyuknak. Ez aztán szükségszerűen vezetett el az ország két, majd három részre szakadásához. A bajokat az 1526-os mohácsi csatavesztés csak előidézte. Horvátország területéből – a török állandó terjeszkedése folytán – ugyanis csak a „maradékok maradéka” maradt meg. A horvát Határőrvidék nemességének zöme akkor már Ferdinánd pártjára állt, hisz benne látta a megmentőjét.

Jurisics Miklós Senjben született 1490-ben, s életét a katonáskodásnak szentelve már 1522-ben a Habsburgok szolgálatba lépett. Korán kitűnt bátorságával és éles elméjűségével. Törökellenességének köszönhetően a horvát főurak főbíróinak kívánták megtenni, de horvát bánná választását is szorgalmazták. Szerénysége miatt inkább megmaradt katonának és rijekai kapitányként teljesített szolgálatot. Ferdinánd később kőszegi kapitányának nevezte ki. A magyar és a horvát nép máig hálás szívvel tartja emlékezetében a bátor várvédőt.

Az oszmán sereg Kőszeg 1532. évi ostroma idején legyengült, és nem folytatja útját Bécs bevételeire. Jurisics Miklós hősiességéért 1537-ben Ferdinánd királytól Kőszeg várát és azon felül még 800 aranyfrintot kap jutalmul, s a Határőrvidék parancsnokává nevezik ki. Új tisztségében sikeresen veri vissza a horvát területekre be-betörő török hadakat.

A kőszegi templomban 1543-ban helyezték örök nyugalomra. A városka egyik tere viseli a nevét, ahol a szobra is helyet kapott.

Jurisics Miklós kamarása így jegyezte fel az 1532-es ostrom történetét: „A várban nem állomásozott rendes katonaság, hanem csak 28 várőr és 18 lovas. A várfalak közé a városkörnyéki falvak menekülte, jobbágyok érkeztek, mintegy 700 férfi, közel ezer asszony és kétezer gyerek. Összesen háromszázezer török érkezett. Közülük

Kőszeg bevételeire húszezer janicsár és negyvenezer katona indult meg.

Augusztus 10-én a hajnali órákban már látni lehetett azt a közel száz-ezer sátrat, amelyeket a törökök a Kőszeg környéki magaslatokon emeltek. Az ágyúkat a környező szőlőkben állították fel, és azonnal löni kezdték a várat. A mieink viszonzták a tüzet. Olyan volt az ágyúdörög, hogy azt lehetett hinni az ég és a föld azonnal megnyílik. Tizenkilenc török rohamot vertünk vissza. Ekkor a törökök elkezdtek a várfalak aláásását.

Szándékukban állt felrobbantásuk, ami részben sikerült is nekik. Amikor azonban sor került a sorsdöntő tu-

sára, a mieink visszaverték a támadást, s a törökök pár ezer halottjukat ott hagyva visszavonultak, mert nekik is, ám nekünk is elfogyott az élelem.” Az ostromot Musztafa Djelalzade így írja le: „Ibrahim pasa ömlesztősége (...) Kőszeg várához előőrsként elküldte csapatait, hogy öljék meg az ott lakó másvallású gyaurokat. A vár alá érve heves, véres harcba bocsátkozott. Nevezett várost egy nehezen megközelítő domb aljára építettek. A falai olyan vastagok mint az egész világ, tornyai magasabbak a csillagoknál, és annyira erősek, hogy azt még leírni sem lehet. Ha távolról szemügyre veszed, akkor látod benne a várak falait és a lőállásokat. Különös erőssége folytán híre messzire elterjedt. Az előtte és körülötte folyó csatorna annyira széles és mély, hogy azt még az okos ember szemei sem mérhetnék fel.

Az a csatorna is külön védelmet képez. Ha valaki belevetné magát a vízbe, nem tudna a meder aljára érni, de azon nem is lehet átkelni, csak a madár tudja átröpülni. A város külső fala mögött még néhány sor várfal húzódik őrtornyokkal együtt, s közöttük kanálisok folynak teli vízzel. A lagimdzsik (aknászok) szörnyű nagy fejszéikkel aláásták a várfalat és már-már a földgolyó közepére értek. Elhelyezték az aknákat, s a lőport meggyújtva a várfalakat fel-

robbantották, és a harcra kész csapatok a város ellen rohamra indultak, magasra tartva zászlóikat, ezeket kiáltva: Allah, Allah a hatalmas!”

Djelalzade nem mentes a nagyotmondástól, s az oszmán sereg sikertelenségét ekképpen magyarázza: „Amikor a hitetlen keresztények már a győzelem sikerében reménykedtek, a várfalak erősségében bízva, ahogyan a nyíl a levegőbe behatol, úgy repült a magasba a külső várfal alapja a keresztény katonákkal együtt. A városra tűzzel és földdel vegyes kő hullott, amely a pokorra ítélt hitetleneknek szörnyű fájdalmat okozott. Kint pedig az igazhitű harcosok vártak a város megtámadására. A várfalban keletkezett réseken át kopjával, nyíllal támadtak. A feltüzessített kopják megmutatták a nyelveiket és a hitetlen ellenség testét pokollá téve, azok vérért itták. A sors borbélyja éles szablyával szelte a fejeket, elvágva a torkokat.”

A nyugat-magyarországi horvátok a kőszegi csata eseményeit egy nemrég feljegyzett epikus énekükben is megőrizték.

Med vrbami

Med vrbami i kostanjih sama sam se šetala,
Neg sama se tugovala i premilo gledala.
Čuda regimentov jaše, toga moga vidit nij',
Kada će mi on jahati ili v černoj zemlji spi.
„Lajdenanti, oficiri i premožni hauptmani,
Povite vi sada meni kade j' moj klinčac mili?”
„Toga ne moremo znati ar je vojna velika,
Je li ovde on med nami, jeli je kod Kisega.”
Na kisečkom ravnom polju šturma j' bila krvava,
Vu njoj mnoga mila majka pogubila je sina.
Krv je potokom curila, zemlja bila j' črljena
Kade Mikula Jurišić preobladal Turčina.
„Ne plači se, moja roža, još sam zdrav va životi.
Kad začuješ turski bubanj, onda ćeš me viditi.
Ta veliki zlatni bubanj iz ruk turski sam dobil
Na kom vezir Brahimbaša* je svoj žitak položil.”
Kada se je to godalo, pisalo se je leto:
Jedno tisuće petstov ter trideseto i drugo.

* Brahimbaša (Brahim pasa) nem más,
mint az ostromot vezető Ibrahim pasa.

Fűzfák között

Fűzfák és gesztenyék között egyedül sétáltam,
Szomorkodva magamban és örömmel láttam,
Sok katona ott nyargalt, de nem volt köztük kedvesem.
Mikor nyargal, vagy tán már a fekete föld öleli?
„Hadnagyok, tisztek és hatalmas kapitányok,
Mondjátok meg nékem, hol van a kedvesem?”
„Mi azt nem tudhatjuk, hisz nagy a seregünk,
Itt van-e közöttünk vagy Kőszegben valahol.”
Kőszeg sík mezején véres rohamra indultak,
Abban sok kedves anya fiát elveszítette.
Patakban folyt a vér, a föld attól piroslott,
Amikor Jurisics Miklós a törököt legyőzte.
„Ne sírj, édes rózsám, még élek és virulok!
Majd ha török dobszót hallasz, akkor látsz majd engemet.
Azt az arany dobot töröktől én elvettem
Amelyért a Brahim pasa* életét feláldozta.”
Amikor mindez történt, annak éve ez volt éppen:
Ezeröttszázharminc és még kettő évet írtunk.

Adatközlő: Habetler István, Peresznye
Gyűjtötte: Miroslav Vuk

A várat az oszmán sereg nem tudta bevenni, Jurisiccsal azonban megegyeztek abban, hogy augusztus 31-én a kőszegi vár fokára kitűzze a török zászlót, aminek fejében az ostromlók elvonulnak. Így is történt.

Kőszegen Jurisics Miklós várkapitány és hősiek várvédői emlékére minden nap 11 órakor megkonduknak a harangok.

Frankovics György összeállítása